

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
Urząd Statystyczny w Rzeszowie

Wyniki wstępne

Badanie pilotażowe obrotów towarów i usług w ruchu granicznym na granicy polsko-ukraińskiej w IV kwartale 2008 roku

WYNIKI BADANIA

Liczba osób objętych badaniem pilotażowym obrotów towarów i usług w ruchu granicznym na granicy polsko-ukraińskiej, z uwzględnieniem tzw. małego ruchu granicznego, w IV kwartale 2008 roku wyniosła **21,5 tys.**, z tego:

- Polacy – **12,2 tys.**, w tym powracający z Ukrainy stanowili około 99%,
- cudzoziemcy – **9,3 tys.**, w tym mieszkańcy Ukrainy stanowili około 99%.

Spśród cudzoziemców przekraczających granicę polsko-ukraińską około 3% posiadało **Kartę Polaka**.

Ruch graniczny osób na granicy polsko-ukraińskiej według danych Straży Granicznej w IV kwartale 2008 r. wyniósł:

- liczba Polaków powracających do Polski – **1110,9 tys.** (o 25,8% mniej niż w III kwartale 2008 r.),
 - liczba cudzoziemców opuszczających Polskę – **726,4 tys.** (o 10,7% mniej niż w III kwartale 2008 r.)
- Wśród osób przekraczających granicę polsko-ukraińską dominowali **zmotoryzowani** – 87,2% cudzoziemców i 66,7% Polaków. Osoby przekraczające badaną granicę **pieszo** stanowiły 8,6% wśród cudzoziemców i 32,2% wśród Polaków, natomiast podróżujący **koleją** odpowiednio 4,1 % i 1,0%.

Wydatki cudzoziemców w Polsce i Polaków za granicą przekraczających granicę polsko-ukraińską

Szacunkowa wartość zakupionych w Polsce towarów i usług przez cudzoziemców przekraczających granicę polsko-ukraińską w IV kwartale 2008 roku wyniosła **514,7 mln zł**, natomiast wydatki poniesione za granicą przez Polaków wyniosły **138,2 mln zł**. Wartości te są niższe niż w III kwartale 2008 roku odpowiednio o 3,0% i 39,0%.

W IV kwartale 2008 r. cudzoziemcy wydali o ponad 40% mniej na zakup artykułów do wystroju mieszkań. Mniej środków (o około ¼) przeznaczyli także na zakup odzieży i obuwia oraz na pozostałe wydatki, związane przede wszystkim z usługami noclegowymi i gastronomicznymi. Natomiast więcej środków przeznaczyli na zakup sprzętu gospodarstwa

Opracował:

Urząd Statystyczny w Rzeszowie
35-959 Rzeszów, ul. Jana III Sobieskiego 10
e-mail: SekretariatUSRze@stat.gov.pl
Tel.: (+48 17) 853 52 10, faks: (+48 17) 853 51 57

domowego (o ponad 25%), a także na zakup części i akcesoriów do środków transportowych oraz mięsa i wyrobów mięsnych (w obu grupach wzrost o ponad 11%).

Na znaczny spadek wydatków Polaków wpłynęło kilka czynników. Istotną rolę odegrało wprowadzenie od 1 grudnia 2008 roku nowych przepisów zmieniających normy ilościowe w przywozie¹. Ograniczyły one ilość wwożonych do Polski (w transporcie innym niż lotniczy lub morski), zwolnionych z akcyzy, wyrobów tytoniowych. Według przepisów obowiązujących do końca listopada 2008 roku można było przywieźć 200 sztuk papierosów, a od 1 grudnia 2008 r. limit został zmniejszony do 40 sztuk. Zmiana przepisów wywołała protesty osób trudniących się handlem przygranicznym, w szczególności na przejściu granicznym w Medyce. Protestujący kilka dni pikietowali na tamtejszym przejściu i blokowali zarówno ruch pieszy jak i samochodowy.

Ponadto, w grudniu 2008 roku ukraińskie służby graniczne zaczęły egzekwować przepisy regulujące długość pobytu obywateli polskich na terytorium Ukrainy². W myśl tych przepisów łączny czas pobytu obywateli państwa polskiego na Ukrainie (bez konieczności posiadania przez nich wiz) nie może przekraczać 90 dni w półroczu. Polacy, którzy często przekraczali granicę polsko-ukraińską, otrzymali czasowy (1 lub 3 miesięczny) zakaz wejścia-wjazdu na terytorium naszego sąsiada.

Wprowadzenie zaostrzonych przepisów oraz działania strony ukraińskiej przyczyniły się do gwałtownego **spadku ruchu granicznego Polaków**. Najbardziej widoczny był on na przejściu w Medyce, gdzie wśród przekraczających granicę dominują piesi. W grudniu ruch graniczny Polaków był tam blisko o 80% mniejszy niż w listopadzie 2008 roku.

Spadek ruchu granicznego Polaków wpłynął na poziom ich wydatków za granicą. W IV kwartale 2008 roku Polacy powracający do kraju wydatkowali za granicą mniej środków, w porównaniu z poprzednim kwartałem zarówno na zakup towarów jak i usług. Wydatki na towary najbardziej spadły w przypadku paliw (o 33,6%), wyrobów tytoniowych (o 24,7%), odzieży i obuwia (o 22,9%), napojów alkoholowych (o 19,5%) oraz wyrobów cukierniczych (o 18,0%). Polacy znacznie mniej środków – bo o ponad 70% – przeznaczyli na pozostałe wydatki, w tym na noclegi i usługi gastronomiczne (spadek w porównaniu z III kwartałem 2008 roku odpowiednio o 82,9% i o 79,8%). Popyt na tego rodzaju usługi był wyższy w III kwartale, podczas miesięcy letnich. W okresie październik-grudzień 2008 roku mniej (o 57%) Polaków przekroczyło granicę w celach turystycznych, a więc i korzystało z wymienionych usług. Jednakże w porównaniu z cudzoziemcami, Polacy nadal wydawali na usługi za granicą relatywnie więcej – udział wydatków na usługi w wydatkach Polaków był 3,5 razy większy niż w przypadku cudzoziemców.

Średnie wydatki cudzoziemców w Polsce ukształtowały się na poziomie około 708 zł, natomiast Polaków za granicą około 124 zł. Przeciętnie cudzoziemiec wydawał najwięcej na materiały budowlane – 298 zł, sprzęt gospodarstwa domowego – 130 zł oraz części i akcesoria do środków transportu – 68 zł. Natomiast Polak przeciętnie wydawał najwięcej na paliwo – 59 zł, napoje alkoholowe – 14 zł i wyroby tytoniowe – 13 zł.

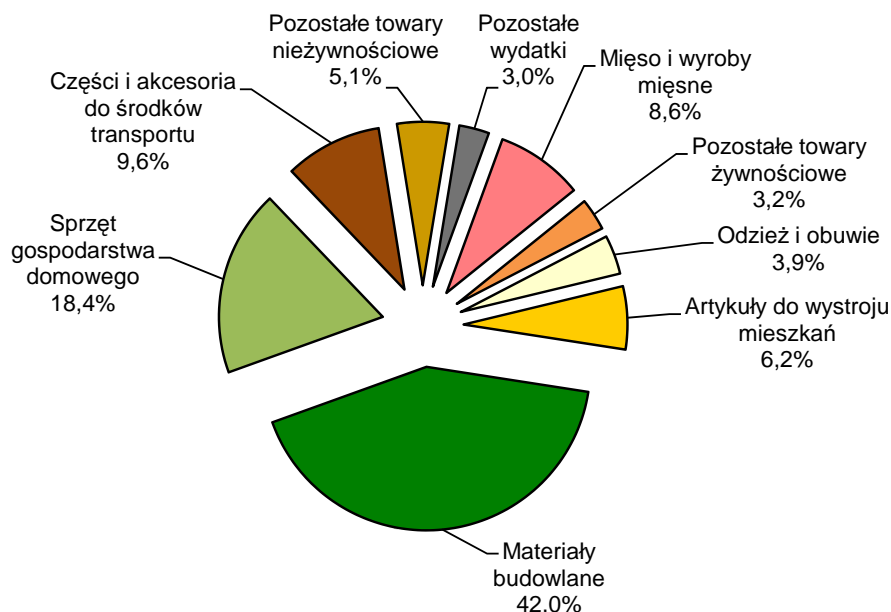
W strukturze wydatków cudzoziemców dominowały, podobnie jak w III kwartale 2008 roku, wydatki na towary nieżywnościowe – 85,2%. Na towary żywnościowe przypadło 11,8% ogółu wydatków, a na pozostałe wydatki (na usługi) – 3,0%, w tym wydatki na noclegi stanowiły 1,3% i na usługi gastronomiczne – 1,6%. Wśród artykułów nieżywnościowych największym zainteresowaniem cieszyły się materiały budowlane, sprzęt gospodarstwa

¹ Dyrektywa Rady 2007/74/WE z dnia 20 grudnia 2007 roku w sprawie zwolnienia towarów przywożonych przez osoby podróżujące z państw trzecich z podatku od wartości dodanej i akcyzy (Dz.Urz.UE nr L 346, s. 6); Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 27 listopada 2008 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie zwolnień od podatku akcyzowego (Dz.U nr 210, poz. 1323, z dnia 28 listopada 2008 r.).

² Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Gabinetem Ministrów Ukrainy o zasadach ruchu osobowego z dnia 30 lipca 2003 r. (MP z 2003 r., nr 56 poz. 878, z późn. zm.).

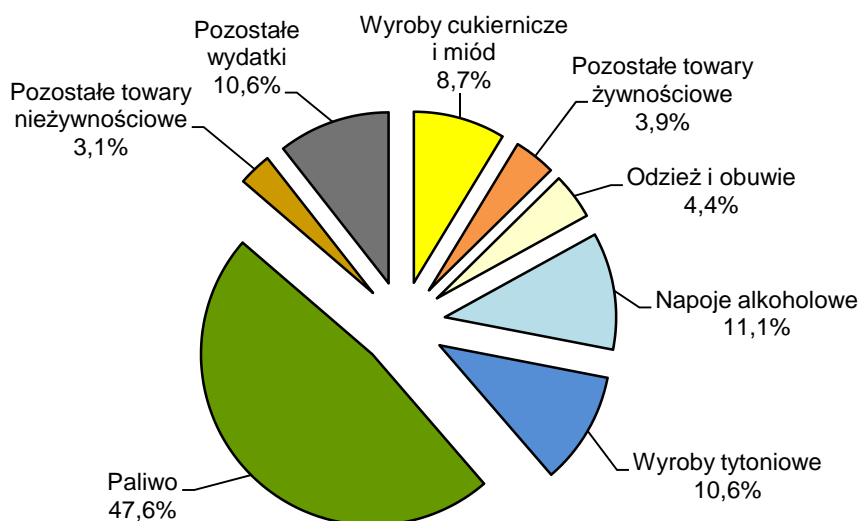
domowego oraz części i akcesoria do środków transportu, a z towarów żywnościowych najczęściej kupowano mięso i wyroby mięsne (wykres 1).

Wykres 1. Struktura wydatków poniesionych w Polsce przez cudzoziemców przekraczających granicę polsko-ukraińską

W strukturze wydatków Polaków powracających do kraju przeważały wydatki na zakup towarów nieżywnościowych (55,1%), a w szczególności na zakup paliwa. Wydatki na towary żywnościowe stanowiły 12,6% ogółu wydatków poniesionych przez Polaków. Znaczący udział miały również wydatki na napoje alkoholowe oraz wyroby tytoniowe. Spośród artykułów żywnościowych najczęściej kupowano wyroby cukiernicze. Pozostałe wydatki to przede wszystkim opłaty za usługi gastronomiczne – 3,6% oraz noclegi – 2,6% (wykres 2).

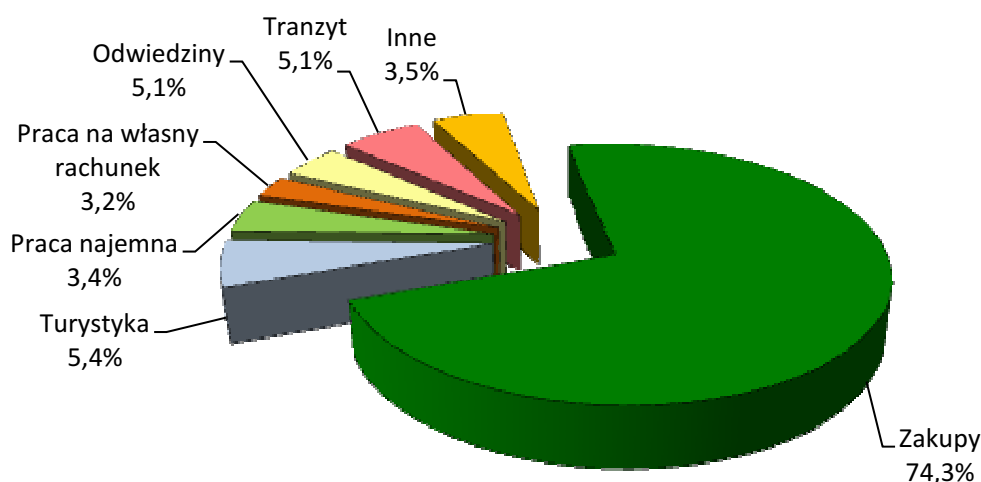
Wykres 2. Struktura wydatków poniesionych za granicą przez Polaków przekraczających granicę polsko-ukraińską

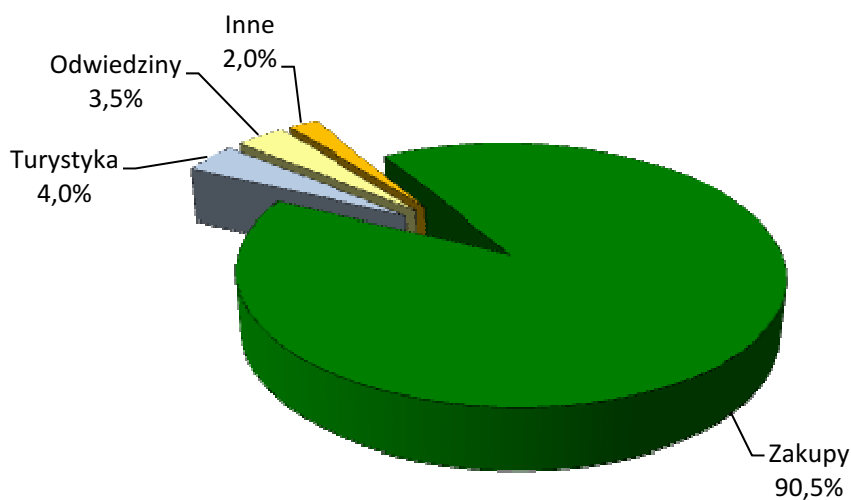
Struktura cudzoziemców i Polaków przekraczających granicę polsko-ukraińską według celu wizyty

Najczęstszym celem przyjazdu cudzoziemców do Polski było dokonanie zakupów (podobnie jak w III kwartale 2008 r.), następnie praca, turystyka, tranzyt oraz odwiedziny (wykres 3). Dokonanie zakupów było również dominującym celem wyjazdu za granicę Polaków (wykres 4). Polacy wyjeżdżali także w celach turystycznych i w odwiedziny, chociaż liczba tych osób w porównaniu z poprzednim kwartałem była prawie o połowę mniejsza.

Wykres 3. Struktura cudzoziemców przekraczających granicę polsko-ukraińską według celu wizyty w Polsce

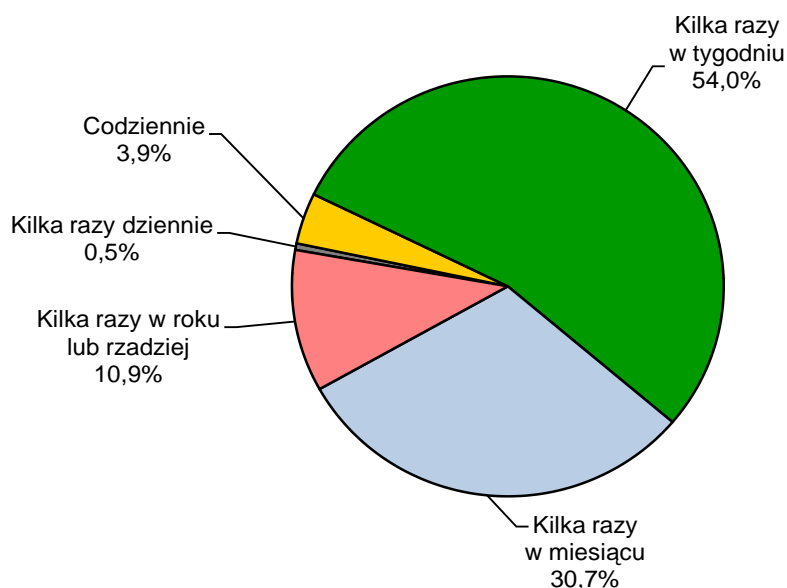
Wykres 4. Struktura Polaków przekraczających granicę polsko-ukraińską według celu pobytu za granicą

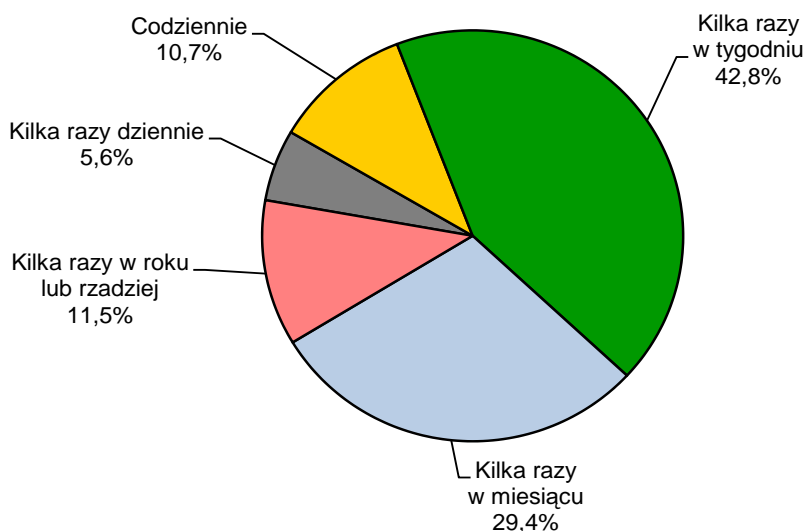
Częstotliwość przekraczania granicy polsko-ukraińskiej przez Polaków i cudzoziemców

Najwięcej osób objętych badaniem zarówno wśród cudzoziemców (ponad połowa) jak i Polaków ($\frac{2}{5}$) przekraczało granicę kilka razy w tygodniu. Mniej niż $\frac{1}{3}$ cudzoziemców i Polaków przekraczała granicę kilka razy w miesiącu. Najmniejszy odsetek wśród badanych cudzoziemców i Polaków stanowiły osoby przekraczające granicę kilka razy dziennie. Szczegółową strukturę według częstotliwości przekraczania granicy w IV kwartale 2008 r. zaprezentowano na wykresach 5 i 6.

Wykres 5. Struktura cudzoziemców przekraczających granicę polsko-ukraińską według częstotliwości przekraczania granicy

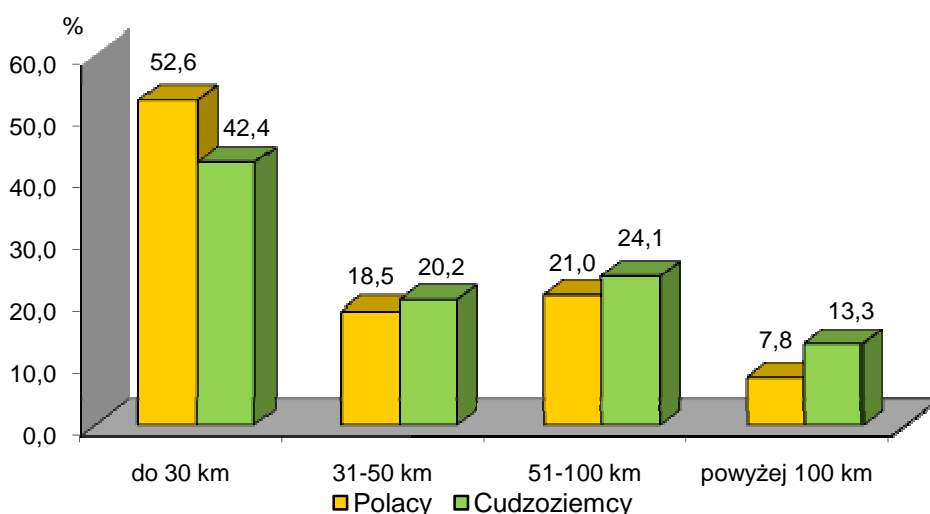
Wykres 6. Struktura Polaków przekraczających granicę polsko-ukraińską według częstotliwości przekraczania granicy

Delimitacja obszaru oddziaływania granicy

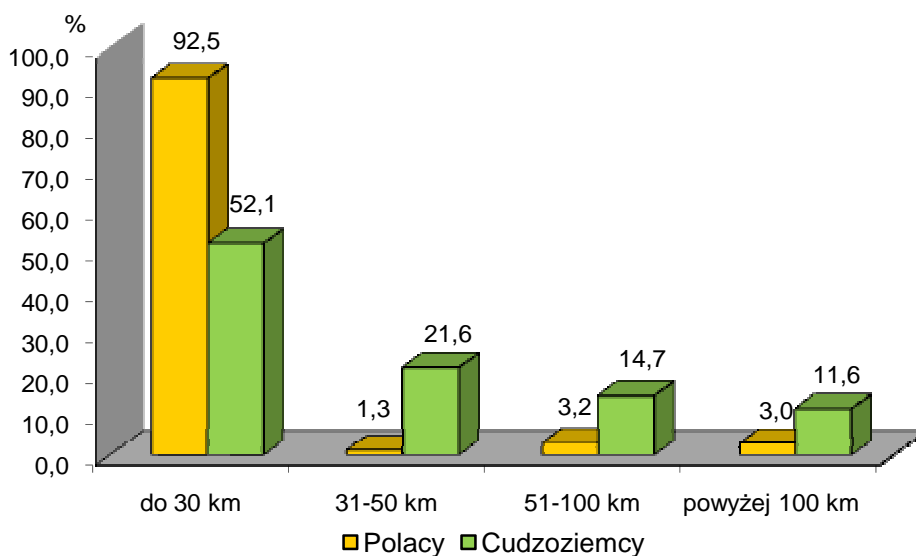
Przekraczający granicę polsko-ukraińską cudzoziemcy, podobnie jak i Polacy, byli najczęściej mieszkańcami miejscowości zlokalizowanych w odległości do 50 km od granicy – 62,6% cudzoziemców i 71,1% Polaków, przy czym ponad 2/5 cudzoziemców i połowa Polaków mieszkała w pasie do 30 km. Natomiast w odległości powyżej 100 km od granicy zamieszkiwało ponad 13% cudzoziemców i niecałe 8% Polaków przekraczających granicę polsko-ukraińską, a powyżej 170 km mieszkało prawie 9% cudzoziemców i ponad 4% Polaków (wykres 7).

Wykres 7. Struktura Polaków i cudzoziemców przekraczających granicę polsko-ukraińską według odległości miejsca zamieszkania od granicy

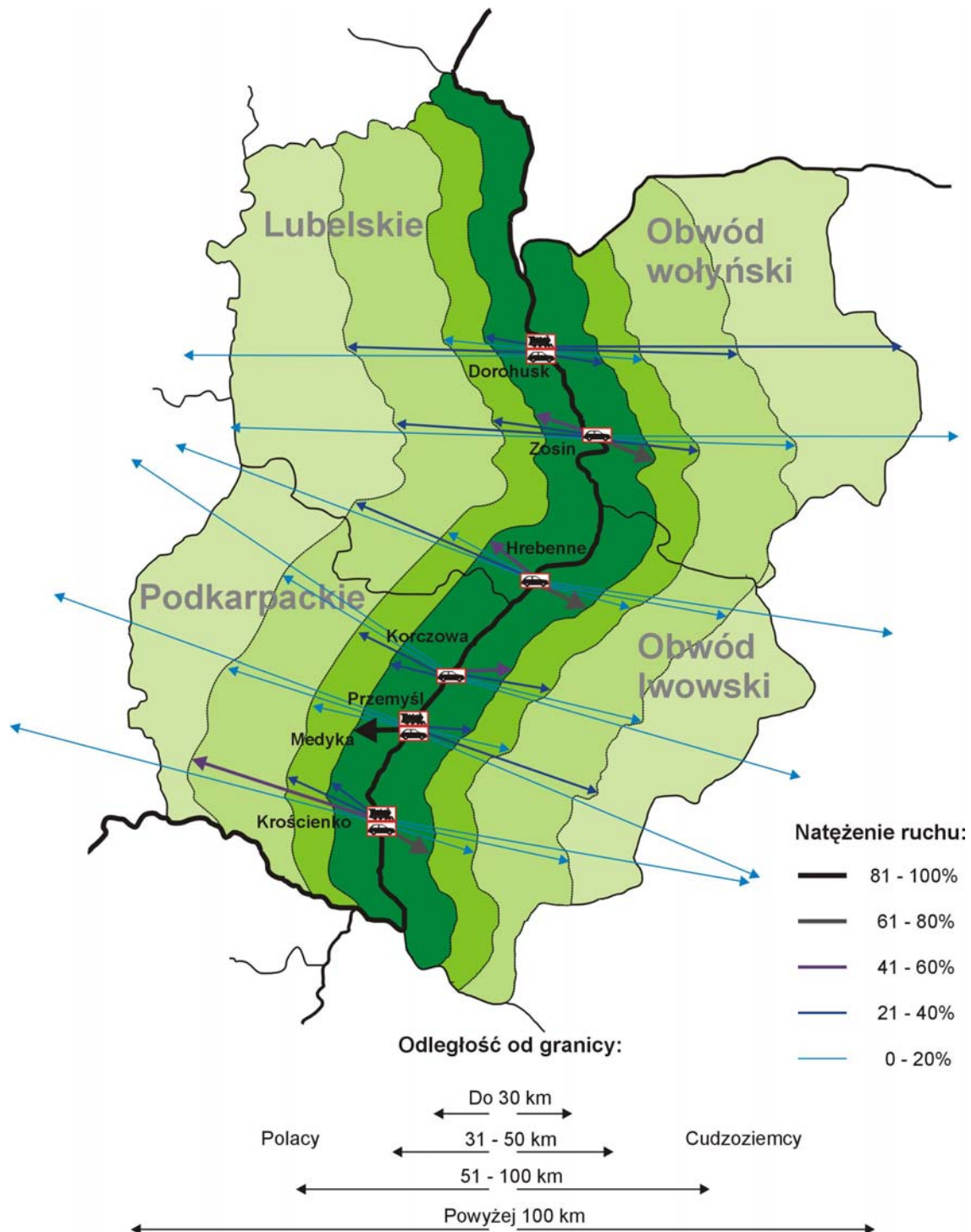
Przekraczający granicę cudzoziemcy oraz Polacy najchętniej dokonywali zakupów w odległości do 50 km od granicy – 73,7% cudzoziemców i aż 93,8% Polaków. Z kolei w odległości powyżej 100 km zakupów dokonywał prawie co dziesiąty cudzoziemiec i tylko 3% Polaków (wykres 8).

Wykres 8. Struktura Polaków i cudzoziemców przekraczających granicę polsko-ukraińską według odległości miejsca dokonania zakupów od granicy

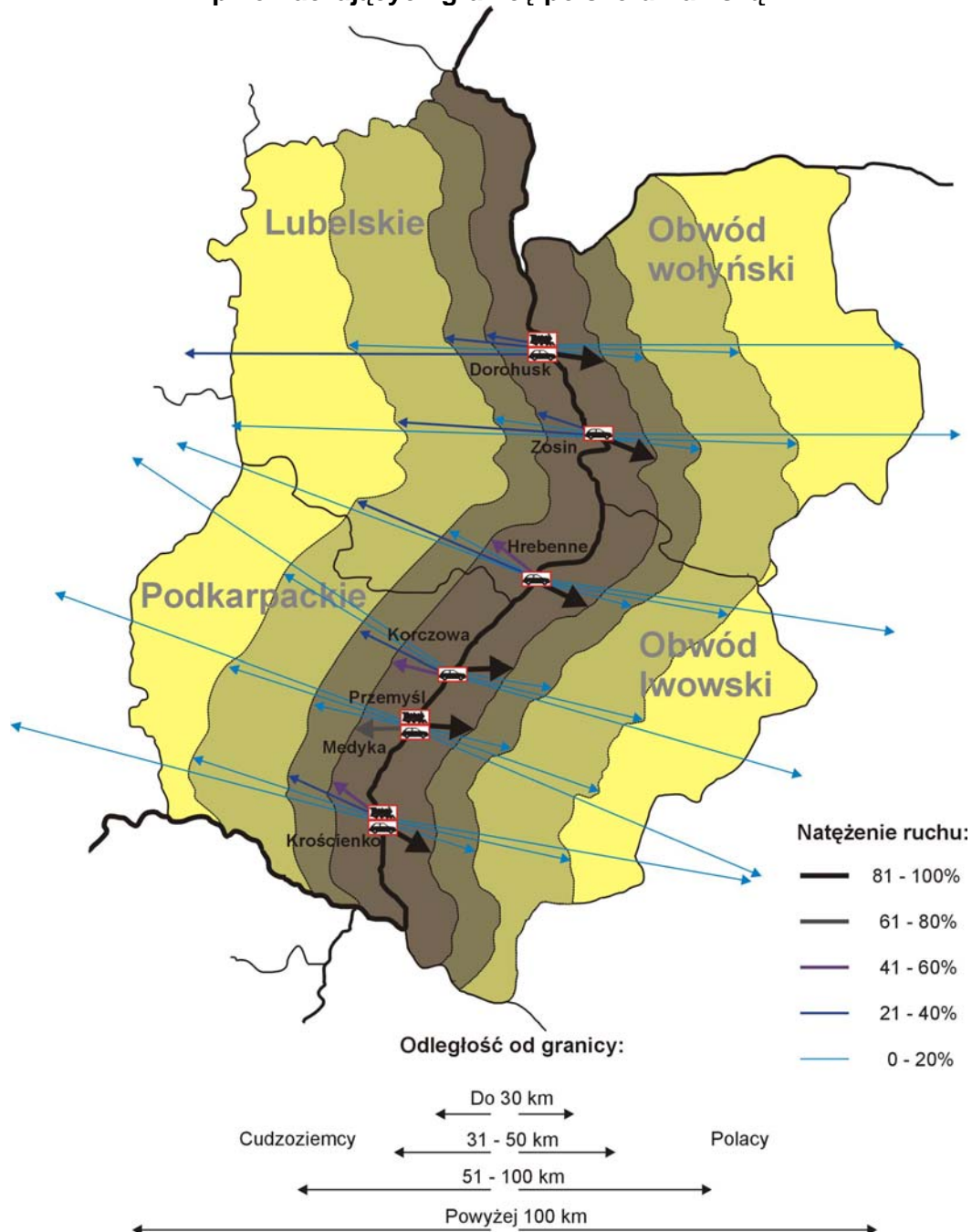
Na podstawie wyników badania ankietowego za III i IV kwartał 2008 r. na przejściach na granicy polsko-ukraińskiej, przy uwzględnieniu odległości od granicy miejsca zamieszkania oraz miejsca dokonania zakupów, dokonano wstępnej delimitacji obszarów oddziaływania badanego odcinka granicy (mapy 1 i 2).

Mapa 1. Delimitacja obszarów oddziaływania granicy na podstawie odległości od granicy miejsca zamieszkania Polaków i cudzoziemców przekraczających granicę polsko-ukraińską

Największa liczba cudzoziemców i Polaków przekraczających granicę polsko-ukraińską zamieszkiwała w pasie do 30 km od granicy. Natomiast niewielki odsetek wśród badanych, zarówno Polaków jak i cudzoziemców, mieszkał w odległości powyżej 100 km od granicy.

Mapa 2. Delimitacja obszarów oddziaływania granicy na podstawie odległości od granicy miejsca dokonania zakupów przez Polaków i cudzoziemców przekraczających granicę polsko-ukraińską

Ponad 90% Polaków oraz połowa cudzoziemców przekraczających granicę polsko-ukraińską dokonywała zakupów w odległości do 30 km od granicy. Co piąty cudzoziemiec dokonywał zakupów w pasie 30-50 km od granicy, a co siódmy – w odległości powyżej 100 km od granicy.

PODSUMOWANIE

Wyniki przeprowadzonego badania pilotażowego pozwalają na stwierdzenie, że procesy zachodzące na obszarach transgranicznych mają duże znaczenie dla ich rozwoju społeczno-gospodarczego. Największa intensywność zjawisk związanych z ruchem granicznym występuje na obszarach położonych w pasie do 50 km wzdłuż granicy, o czym świadczy między innymi odsetek podróżujących osób ponoszących wydatki w tym pasie (ponad 70% cudzoziemców i ponad 90% Polaków), jak również fakt, że mieszkańcy miejscowości zlokalizowanych na tym obszarze stanowili zdecydowaną większość wśród przekraczających granicę (ponad 70% Polaków i ponad 60% cudzoziemców).

Wartość nierejestrowanych obrotów towarów w ruchu granicznym na granicy polsko-ukraińskiej (szacunek wstępny według cen bieżących) w III i IV kwartale 2008 r. jest znacząca w relacji z obrotami handlu zagranicznego województw lubelskiego i podkarpackiego oraz Polski:

- Wartość poniesionych wydatków ogółem na zakup towarów przez cudzoziemców w Polsce, deklarujących jako kraj stałego zamieszkania Ukrainę, stanowi około 13% wartości półrocznego eksportu z Polski na Ukrainę w 2007 roku. Relacja ta kształtuje się na zbliżonym poziomie jak w 2002 roku. Należy zaznaczyć, że w latach 2002-2007 wartość eksportu z Polski na Ukrainę zwiększyła się ponad trzykrotnie, a liczba cudzoziemców przekraczających granicę polsko-ukraińską zmniejszyła się w tym okresie o około 10%. Natomiast po wejściu Polski do strefy Schengen ich liczba zmniejszyła się prawie o połowę.
- Wartość poniesionych wydatków ogółem na zakup towarów przez Polaków za granicą, deklarujących jako kraj pobytu Ukrainę, stanowi około 12,5% wartości półrocznego importu do Polski z Ukrainy w 2007 r. Relacja ta jest prawie 9 razy wyższa niż w 2002 r., przy czym wartość importu w latach 2002-2007 wzrosła ponad dwukrotnie, a liczba Polaków przekraczających granicę polsko-ukraińską w tym okresie wzrosła pięciokrotnie.

Warto zaznaczyć, że wartość zakupów towarów dokonanych przez cudzoziemców w Polsce (przede wszystkim w województwach lubelskim i podkarpackim) przekraczających granicę polsko-ukraińską w III i IV kwartale 2008 r. w cenach bieżących stanowiła około 5,9% półrocznej wartości sprzedaży detalicznej tych województw w 2007 r.

Należy dodać, że po wejściu w życie z dniem 1 grudnia 2008 roku przepisów ograniczających normy ilościowe niektórych towarów wwożonych do Polski (bez dodatkowych opłat), zmniejszyła się liczba wyjazdów Polaków na Ukrainę, a tym samym wysokość wydatków ponoszonych tam przez nich.

UWAGI METODYCZNE

Począwszy od III kwartału 2008 roku prowadzone jest badanie pilotażowe obrotów towarów i usług na granicy polsko-ukraińskiej. Badanie uruchomiono w związku z zapotrzebowaniem informacyjnym w kontekście nowych uwarunkowań międzynarodowych – wejście Polski do strefy Schengen, a w szczególności podpisanie w dniu 28 marca 2008 roku Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Gabinetem Ministrów Ukrainy o zasadach małego ruchu granicznego. Badanie ma tym większe znaczenie, że wschodnia granica Polski jest zewnętrzną granicą Unii Europejskiej. Przeprowadzone było przy wsparciu Straży Granicznej i Służby Celnej oraz Wojewodów Podkarpackiego i Lubelskiego.

Tematem badania jest wysokość i struktura wydatków poniesionych w Polsce przez cudzoziemców oraz wydatków poniesionych przez Polaków za granicą, między innymi na towary żywnościowe i nieżywnościowe, wydatki na noclegi i inne usługi. Badane są również: cel podróży, odległość od granicy miejsca zamieszkania i miejsca dokonania

zakupów, częstotliwość przekraczania granicy polsko-ukraińskiej, w przypadku Polaków – kraj pobytu za granicą, w przypadku cudzoziemców – kraj stałego zamieszkania oraz posiadanie Karty Polaka. Badanie jest w pewnym stopniu kontynuacją badania obrotów towarowych w ruchu granicznym prowadzonego przez GUS w latach 1994-2002, zostało jednakże zmodyfikowane i dostosowane do aktualnych potrzeb.

Badanie prowadzone było na wszystkich przejściach drogowych i kolejowych z ruchem osobowym na granicy polsko-ukraińskiej.

Tabela 1. Wykaz przejść granicznych objętych badaniem

	Miejscowość graniczna	Rodzaj przejścia	Sposób przekroczenia granicy
województwo podkarpackie	Korczowa	drogowe	zmotoryzowany
	Krościenko	drogowe, kolejowe	zmotoryzowany i koleją
	Medyka	drogowe	zmotoryzowany i pieszo
	Przemyśl	kolejowe	koleją
województwo lubelskie	Dorohusk	drogowe, kolejowe	zmotoryzowany i koleją
	Hrebenne	drogowe	zmotoryzowany
	Zosin	drogowe	zmotoryzowany

Badaniem pilotażowym objęto cudzoziemców wyjeżdżających z Polski (mieszkających na stałe za granicą) i Polaków (mieszkających na stałe w Polsce) powracających do kraju przez granicę polsko-ukraińską: samochodami osobowymi, autokarami, motocyklami, pieszo oraz koleją. Badano wylosowane osoby przekraczające granicę.

Ankieta wypełniana jest dla pojedynczej osoby lub jednorodnej grupy osób (np. rodziny) podróżującej razem i razem ponoszącej wydatki. Ankieta zawiera 8 pytań (w przypadku cudzoziemców dodane jest pytanie o Kartę Polaka), jest anonimowa i prosta w wypełnieniu. Formularze dla cudzoziemców przygotowane są w językach: ukraińskim, rosyjskim, angielskim, niemieckim i francuskim. Informacje są pozyskiwane w formie wywiadu lub samodzielnego wypełnienia ankiety przez respondenta. Badanie przeprowadzają profesjonalni ankietrzy statystyki publicznej.

Ankietyzację prowadzono w wylosowane dni tygodnia w taki sposób, by w kwartale każdy dzień tygodnia wystąpił jeden raz.

Wartość wydatków podawanych przez respondentów w walutach obcych jest przeliczana na złotówki według średniego kursu w najbliższym kantorze od przejścia granicznego w dniu, w którym przeprowadzono badanie (średni kurs liczony jest jako średnia arytmetyczna kursu sprzedaży i kursu zakupu w danym dniu).

Badany jest asortyment towarów cieszących się największym popytem, odpowiednio wśród Polaków i cudzoziemców.

Podstawę szacowania wyników stanowią dane z ankiet oraz informacje Straży Granicznej o ruchu granicznym na wszystkich przejściach na granicy polsko-ukraińskiej.

Badanie przeprowadzono na próbie około 1%.

W III i IV kwartale 2008 roku zebrano łącznie 28 tys. ankiet, z tego 15 tys. od Polaków i 13 tys. od cudzoziemców.

Dotychczas ukazały się następujące opracowania dotyczące pogranicza polsko-ukraińskiego

I. Badanie pilotażowe obrotów towarów i usług w ruchu granicznym na granicy polsko-ukraińskiej w III kwartale 2008 roku. Wyniki wstępne.

II. Seria „Charakterystyka pogranicza polsko-ukraińskiego”

- ◆ Powiaty wchodzące w skład polsko-ukraińskiej strefy przygranicznej.
- ◆ Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w podkarpackim i lubelskim rejestrze REGON na pograniczu polsko-ukraińskim.
- ◆ Stan, ruch naturalny i migracje ludności w 2007 r.
- ◆ Rynek pracy w 2007 r.
- ◆ Turystyka w 2007 r.
- ◆ Ochrona zdrowia w 2007 r.
- ◆ Ochrona środowiska w 2007 r.
- ◆ Budżety gmin w 2007 r.

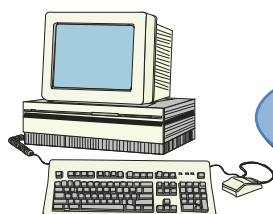
III. Pozostałe

- ◆ Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej na pograniczu polsko-ukraińskim, województwo podkarpackie i lubelskie - *monitoring miesięczny*.
- ◆ Pogranicze polsko-ukraińskie w liczbach.
- ◆ Pogranicze polsko-ukraińskie; województwo podkarpackie i lubelskie – podregiony, powiaty, gminy.

Wszystkie ww. opracowania dostępne są na stronie internetowej

Urzędu Statystycznego w Rzeszowie

pod adresem:

<http://www.stat.gov.pl/rzesz>